

Οι προτάσεις των επιτροπών του ΑΠΘ

Αυτές είναι οι προτάσεις των τεσσάρων επιτροπών που συνέστησε η σύγκλητος του ΑΠΘ ως απάντηση στο κείμενο διαβούλευσης του υπουργείου.

ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

I. Από την εποχή του Διαφωτισμού και ύστερα το Πανεπιστήμιο στην Ευρώπη γίνεται επίκεντρο της παραγωγής και της μετάδοσης της γνώσης καθώς και πεδίο καλλιέργειας του πολιτισμού. Στην αποστολή του εμπίπτει η γενικότερη παιδεία και η διάπλαση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών (16 παρ 2 Συντάγματος). Ιστορικά και συνταγματικά αναγνωρισμένη προϋπόθεση αυτού του έργου συνιστά η ακαδημαϊκή ελευθερία, ως ελευθερία της διδασκαλίας και της έρευνας. Οι όροι της ακαδημαϊκής ελευθερίας σε ό,τι αφορά ειδικά τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ορίζονται στο άρθρο 16 παρ. 5 Συντάγματος και είναι η μορφή τους ως νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση, εποπτευόμενων από το κράτος και ενισχυόμενων οικονομικά από αυτό.

Η πλήρης αυτοδιοίκηση (όπως άλλωστε και η οικονομική ανεξαρτησία από κέντρα επιρροής) συνιστά στη χώρα μας τον βασικό όρο της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Τόσο ο κρατικός παρεμβατισμός, όσο και τα ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα, μπορούν να λειτουργήσουν ως τροχοπέδη. Ένα Πανεπιστήμιο στηριζόμενο σε ιδιωτική χρηματοδότηση δεν θα αναπτύξει προγράμματα διδασκαλίας που αφήνουν αδιάφορους τους χρηματοδότες, ούτε πολύ περισσότερο θα προσανατολιστεί σε κατευθύνσεις που αμφισβητούν ή περιορίζουν τα κέρδη. Αντίστοιχα ισχύουν για την έρευνα: η υποβάθμιση της σχετικής δημόσιας οικονομικής στήριξης συνιστά παράλληλα και περιορισμό σε στοχοθεσίες δημοσίου συμφέροντος, ανθρωπιστικών σπουδών και βασικής έρευνας. Με τον τρόπο αυτό η ακαδημαϊκή ελευθερία θα περιοριζόταν έμμεσα αλλά δραστικά.

Οι βάσεις του ισχύοντος συστήματος αυτοδιοίκησης έχουν τεθεί με το Ν. 1268/1982. Ο πρύτανης και οι αντιπρυτάνεις στο πρυτανικό συμβούλιο, η σύγκλητος, οι κοσμητείες και οι συνελεύσεις τμημάτων και τομέων συνιστούν διαλεγόμενα όργανα σχηματισμού γνώμης, βούλησης και τελικά διοίκησης των Πανεπιστημίων. Ο ίδιος νόμος, όπως έχει μεταρρυθμιστεί με μεταγενέστερα νομοθετήματα, ορίζει τη σύνθεση και τον τρόπο εκλογής των μελών των σωμάτων, ώστε να διασφαλίζονται η αξιοκρατία, αλλά και η αντιπροσωπευτικότητα. Ιδίως η σύνθεση της Συγκλήτου, στην οποία εκπροσωπούνται όχι μόνο οι Σχολές αλλά και τα Τμήματα, τα οποία συνιστούν δομές αντιστοιχούσες σε διακριτές επιστημονικές περιοχές, συγκροτεί την διεπιστημονική φυσιογνωμία του πανεπιστημιακού χώρου.

Οι μεταρρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου της διοίκησης των Πανεπιστημίων δεν έλειψαν, κατά την τελευταία πενταετία μάλιστα ήταν αλλεπάλληλες και δραστικές. Σε ορισμένες περιπτώσεις φάνηκαν πρόχειρες: παράδειγμα η πρόβλεψη μετακίνησης των εκλεκτόρων χωρίς διασφάλιση πρακτικών όρων, πρόβλημα που επιχειρήθηκε σύντομα να λυθεί μέσω του περιορισμού του συνολικού αριθμού τους. Ασφαλώς, εξάλλου, κατά την πολυετή ισχύ του συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου διοίκησης έχουν προκύψει αρκετά επιμέρους προβλήματα. Επομένως, επιτακτική προβάλλει η ανάγκη για αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της διαφάνειας και της λειτουργικότητας του ακαδημαϊκού έργου. Ωστόσο, βασικός άξονας θα πρέπει να παραμένει το πνεύμα της αυτοδιοίκησης, το οποί δεν είναι μόνο τυπικά αλλά και ουσιαστικά καταξιωμένο.

II. Πριν εκθέσουμε επιμέρους προτάσεις για την ευρυμία της διοίκησης του Πανεπιστημίου, οφείλουμε να εξηγήσουμε γιατί το «Κείμενο διαβούλευσης για την έναρξη διαλόγου» που κατατέθηκε από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και δια βίου εκπαίδευσης δεν μπορεί να αποτελέσει βάση ενός διαλόγου.

Κεντρικό άξονα της πρότασης του Υπουργείου συνιστά η εισαγωγή ενός Συμβουλίου, το οποίο θα απαρτίζεται και από «σημαντικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί σε διάφορους τομείς της επιστήμης, των γραμμάτων, των τεχνών και της ευρύτερης κοινωνίας», δηλαδή και από μέλη που δεν ανήκουν στην ακαδημαϊκή κοινότητα του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου. Το εν λόγω Συμβούλιο θα έχει σαφείς διοικητικές αρμοδιότητες, όπως π.χ. η έγκριση του προϋπολογισμού, οι διαδικασίες για την έγκριση, αναθέωση και τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού λειτουργίας και του οργανογράμματος, η εγχώρια, ευρωπαϊκή και διεθνής στρατηγική ανάπτυξης του ιδρύματος κ.λπ. Οι παραπάνω αρμοδιότητες ανήκουν προφανώς στο σκληρό πυρήνα των ακαδημαϊκών και διοικητικών αρμοδιοτήτων.

Ως εκ τούτου, η θέση ότι «όλα τα ακαδημαϊκά ζητήματα του ιδρύματος παραμένουν στην αρμοδιότητα της Συγκλήτου» δεν ευσταθεί. Για παράδειγμα, ο προϋπολογισμός του ιδρύματος συνεπάγεται διαμόρφωση αξόνων

«στρατηγικής», επιλογή ακαδημαϊκών στόχων για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους κ.λπ. Η πολιτική και ουσιαστική σημασία της σύνταξης ενός προϋπολογισμού άλλωστε αναγνωρίζεται με την ψήφιση του κρατικού προϋπολογισμού ως νόμου του κράτους.

Η ίδια ένσταση αφορά και την επιλογή του Πρύτανη από το Συμβούλιο με την εξωτερική του σύνθεση, καθώς και το γεγονός ότι αυτός μπορεί να μην ανήκε στο Πανεπιστήμιο το οποίο καλείται να διοικήσει. Το ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν προβληματίζεται από το ενδεχόμενο να αποκτήσει έναν αλλοδαπό πρύτανη, αλλά από το ενδεχόμενο αυτός να μην έχει ήδη εκλεγεί και καταξιωθεί μέσα στο δικό του πλαίσιο, ώστε να υπάρχει άμεση και μακρόχρονη γνώση των ακαδημαϊκών του επιδόσεων και των διοικητικών του ικανοτήτων.

Εν ολίγοις, οι διοικητικές αρμοδιότητες του Συμβουλίου και ο τρόπος ανάδειξης του Πρύτανη, όχι μόνο καθιστούν μη πλήρη την αυτοδιοίκηση των Πανεπιστημίων (βλ. άρθρ. 16 παρ. 5 Συντάγματος), αλλά φθάνουν να την αναιρούν.

Αντίστοιχη δέσμευση της διοίκησης και της ακαδημαϊκής ελευθερίας συνιστά, άλλωστε, και η εξάρτηση βασικών λειτουργιών των Πανεπιστημίων από χρηματοδοτήσεις ιδιωτικών επιχειρήσεων, παρά τους συνταγματικούς ορισμούς (άρθρο 16 παρ. 5 Συντάγματος). Είναι αυτονόητο, ότι συμπληρωματικές ιδιωτικές χορηγίες και συμπράξεις, εφόσον είναι ήδη διασφαλισμένη η δημόσια οικονομική στήριξη των βασικών λειτουργιών, είναι ευπρόσδεκτη.

III. Τα επιμέρους σημαντικά προβλήματα που έχουν ανακύψει στα ελληνικά πανεπιστήμια μπορούν πάντως στο μέλλον να αντιμετωπιστούν με τις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις.

Α) Η θεσμοθέτηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων της Συνόδου των Πρυτάνεων θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη για τη διαμόρφωση γνώμης και βούλησης της ακαδημαϊκής κοινότητας σε θεμελιακά ζητήματα διοίκησης ή συνεργασιών πανελληνίας ή διεθνούς εμβέλειας.

Β) Αναγνώριση της ουσιαστικής αυτονομίας των Πανεπιστημίων κατά την άσκηση των ακαδημαϊκών λειτουργιών, τον προσδιορισμό του προβλεπόμενου αριθμού των εισαγομένων καθώς και κατά τη σύνταξη εσωτερικών κανονισμών λειτουργίας, ώστε να είναι εφικτές οι αναγκαίες εξειδικεύσεις σε ζητήματα όπως τα κριτήρια εκλογής κ.ά.

Γ) Αναγνώριση αυτονομίας κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών.

Δ) Διορθωτικές επεμβάσεις στη σύνθεση των συλλογικών σωμάτων της αυτοδιοίκησης των Πανεπιστημίων προφανώς είναι αναγκαίες. Όμως, οποιαδήποτε επέμβαση στην αυτοδιοικητική δομή του Πανεπιστημίου, καθώς και στη διάρθρωση Σχολών και Τμημάτων προϋποθέτει μελέτη σε βάθος χρόνου από το ίδιο το Πανεπιστήμιο. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η συγκρότηση της σχετικής υποδομής (διδασκτικό και διοικητικό προσωπικό, κτίρια, εξοπλισμός) θα πρέπει να έχει εξασφαλιστεί και ολοκληρωθεί πλήρως, πριν αρχίσει να εφαρμόζεται μια μεταρρύθμιση.

Ε) Αποσαφήνιση διοικητικών δομών και αρμοδιοτήτων των Πανεπιστημίων (π.χ. διευθύνσεις εργαστηρίων ή κλινικών, επιτροπές ερευνών κ.λπ.) και προσδιορισμός της σχέσης τους με το βασικό κορμό της αυτοδιοίκησής του (Σύγκλητος, Γενικές Συνελεύσεις Τμημάτων, Τομέων κ.λπ.).

Στ) Οι βαθμίδες του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, καθώς και των διδασκόντων με βάση το Π.Δ. 407 χρειάζεται να αναθεωρηθούν. Επίσης, κρίνεται απολύτως αναγκαίο να εξεταστεί η επαναφορά του θεσμού των βοηθών και επιστημονικών συνεργατών. Η συμμετοχή αλλοδαπών εκλεκτόρων θα πρέπει να αποτελεί δυνατότητα και να αποφασίζεται από την αντίστοιχη ακαδημαϊκή μονάδα. Σε κάθε περίπτωση οι διαδικασίες εκλογής και εξέλιξης πρέπει να είναι ανοικτές. Τα παραπάνω, προφανώς, προϋποθέτουν μακρόχρονη μελέτη και επεξεργασία, αντίστοιχη ενός νομοπαρασκευαστικού έργου, η οποία δεν είναι εφικτή σε ασφυκτικά χρονικά πλαίσια.

Ζ) Οι αξιολογήσεις του ακαδημαϊκού έργου στο σύνολό του είναι αναγκαίο εργαλείο αυτογνωσίας και εν συνεχεία λογοδοσίας. Αυτό που χρειάζεται να διασφαλιστεί είναι η πρυτάνευση ακαδημαϊκών κριτηρίων αξιολόγησης, η στάθμιση των δυνατοτήτων με βάση τις υποδομές και η αποσύνδεση του προϊόντος της αξιολόγησης από το ζήτημα της δημόσιας χρηματοδότησης των βασικών λειτουργιών των Πανεπιστημίων.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Νικόλαος Παρασκευόπουλος, Κοσμήτορας της Σχολής Ν.Ο.Π.Ε.
- Γιαννούλα Καρύμπαλη – Τσίπτσιου, Καθηγήτρια του Τμήματος Νομικής
- Ιωάννης Βλέμματος, Πρόεδρος της Κτηνιατρικής Σχολής
- Παναγιώτης Στεφανίδης, Πρόεδρος της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος.

Επιτροπή για θέματα ακαδημαϊκά και προσωπικού.

Επισημαίνουμε την έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού και προτείνουμε να επανέλθει ανάλογος θεσμός με εκείνον που προέβλεπε ο 1268/82 και δεν εφαρμόστηκε ποτέ, της ΕΑΓΕ (Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών), ανανεωμένος και εκσυγχρονισμένος ως Κεντρικό Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας, (επιτελικό όργανο σχεδιασμού, προγραμματισμού, εφαρμογής των νόμων, προγραμμάτων σπουδών, θέσεων επιστημονικού προσωπικού, κατευθύνσεων ανάπτυξης, δευτεροβάθμιο όργανο κρίσεων πανεπιστημιακών, συμβούλου του υπουργείου κ.α.)

Τα ΑΕΙ παράγουν πρωτίστως την επιστήμη και μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία, καλλιεργούν τις τέχνες και τον πολιτισμό, συμβάλλουν στην απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων με σκοπό την επαγγελματική επάρκεια και αποσκοπούν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών με σεβασμό στις πανανθρώπινες αξίες προς όφελος της κοινωνίας.

1. Οργάνωση και λειτουργία ακαδημαϊκών μονάδων.

Το Τμήμα αποτελεί την βασική ακαδημαϊκή μονάδα. Η Σχολή συγκροτείται μεταξύ ομοειδών τμημάτων με αυξημένες αρμοδιότητες και συντονιστικό ρόλο.

Οι Εσωτερικοί Κανονισμοί είναι παράγοντες αυτοτέλειας των ΑΕΙ. Καταρτίζονται αποκλειστικά από τα Ιδρύματα

2. Ακαδημαϊκό προσωπικό

Ενιαίος Φορέας Διδασκόντων. Βαθμίδες ΔΕΠ προτείνονται τρεις (3), Επίκουρου, Αναπληρωτή, Καθηγητή. Για τους υπηρετούντες λέκτορες θεσπίζονται μεταβατικές ρυθμίσεις.

Επεκτείνεται ο θεσμός του Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού, καθώς και του Επισκέπτη Καθηγητή ή Ειδικού Επιστήμονα Διδάσκοντα, με δυνατότητα αμφίδρομης σχέσης μερικής απασχόλησης αλλοδαπών επιστημόνων (στην Ελλάδα) και Ελλήνων (στην αλλοδαπή). Λήγει το εξευτελιστικό καθεστώς των συμβασιούχων, π.χ. ΠΔ 407/80 (δεν προβλέπεται ή απαγορεύεται από το νόμο) με μια μεταβατική περίοδο.

Κρίσεις: Χρειαζόμαστε πιο αξιοκρατικές διαδικασίες στην εκλογή και εξέλιξη των διδασκόντων. Το εκλεκτορικό σώμα αποτελείται από το σύνολο των δικαιούμενων ψήφο στη ΓΣ του τμήματος, αναλόγως της βαθμίδας, με συμμετοχή μικρού αριθμού ειδικών από άλλα ιδρύματα, οι οποίοι θα επιλέγονται από εθνικό κατάλογο. Η εισηγητική επιτροπή γίνεται 5μελής, με τουλάχιστον τρεις εξωτερικούς (με συμμετοχή ελλήνων της αλλοδαπής ή αλλοδαπών ακαδημαϊκών), οι οποίοι θα συμμετέχουν στη διαδικασία εκλογής ή εισάγεται ο θεσμός του Εισηγητή ή/και εκφραστή γνώμης και από την διεθνή επιστημονική κοινότητα. Δύνεται η δυνατότητα ανοιχτής προκήρυξης σε όλες τις βαθμίδες. Γίνεται επαναπροσδιορισμός των γνωστικών αντικειμένων Τομέων, Εργαστηρίων και όλων των μελών ΔΕΠ, με κεντρικό σχεδιασμό, στη βάση διεθνών στάνταρτς και της ελληνικής εμπειρίας. Ο καθορισμός των θέσεων προσωπικού των Τομέων – Τμημάτων και των γνωστικών αντικειμένων τους γίνεται άπαξ (ή ανά δεκαετία) κατόπιν σχεδιασμού του τμήματος, ιδρύματος αλλά και Κεντρικού Σχεδιασμού.

3. Προπτυχιακές σπουδές

Η ποιότητα της προπτυχιακής εκπαίδευσης αποτελεί τον κορμό και προϋπόθεση για όλο το οικοδόμημα του ενιαίου χώρου εκπαίδευσης και έρευνας.

Προβλέπεται Ενιαίο πτυχίο, εξαμηνιαία ή ετήσια προγράμματα σπουδών, όπου ενισχύεται η συνδιδασκαλία και οι εναλλακτικοί τρόποι εξέτασης (πρόοδοι, εργασίες κτλ).

Διευρύνεται και κατοχυρώνεται θεσμικά ο Σύμβουλος Καθηγητής.

4. Μεταπτυχιακές σπουδές

Τα Μονοτμηματικά Μεταπτυχιακά Προγράμματα ανήκουν στα Τμήματα (ΔΣ μεταπτυχιακού και ΓΣ). Τα Διατμηματικά ανήκουν στη Σχολή (ΔΣ μεταπτυχιακού-ΓΣ) ή στο ΑΕΙ (ΔΣ μεταπτυχιακού – Επιτροπή Μεταπτυχιακών Συγκλήτου).

Προβλέπεται συγκεκριμένος αριθμός θέσεων σε κάθε μεταπτυχιακό πρόγραμμα διδακτορικής έρευνας με Οικονομική στήριξη, καθώς και η αμειβόμενη συμμετοχή των υποψηφίων Διδακτόρων στη διδασκαλία.

Υποτροφίες Αριστείας Μεταπτυχιακών.

Θεσμοθέτηση της μεταδιδακτορικής έρευνας

5. Αξιολόγηση-Αριστεία

Τεκμηρίωση ακαδημαϊκών λειτουργιών.

Ετήσια (Διαρκής) Εσωτερική Αξιολόγηση και Συνολική πενταετής (ή τετραετής) με αντικειμενικά κριτήρια. Τα

Ερωτηματολόγια των φοιτητών (έντυπα ή κυρίως διαδικτυακά) για την αξιολόγηση των μαθημάτων και των διδασκόντων είναι υποχρεωτικά, καθώς και η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων. Θεσμοθετούνται και ενισχύονται τα κέντρα αριστείας

6. Φοιτητική Μέριμνα

Προγράμματα Ανταλλαγών φοιτητών-Δυνατότητα εκπόνησης μέρους των σπουδών σε πανεπιστήμια της αλλοδαπής θεσμικά κατοχυρωμένης.

Συγκροτείται σε κάθε ΑΕΙ Διεύθυνση Φοιτητικής Μέριμνας, για να αναπτυχθούν καλύτερες Υπηρεσίες Στήριξης των Φοιτητών με στόχους, όπως: Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Θέσεις μερικής Απασχόλησης, Πρακτική Άσκηση, Αντισταθμιστικές υποτροφίες, Υποτροφίες ασθενέστερων οικονομικά, κ.α.

7. Αλλαγή του Συστήματος Εισαγωγής στα ΑΕΙ

Το σημερινό σύστημα, που είναι κατά τεκμήριο αντικειμενικό και αδιάβλητο, συνεχίζεται, όμως δεν παρέχει στον νέο τη δυνατότητα να επιλέξει τον κλάδο σπουδών που επιθυμεί και του ταιριάζει. Δίνεται η δυνατότητα στους φοιτητές των δύο πρώτων ετών αλλαγής τμήματος υπό προϋποθέσεις (βαθμός εισαγωγής, βαθμός ειδικών μαθημάτων κτλ) Η εισαγωγή σε ένα γενικό πρώτο έτος ρυθμίζεται, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε σχολής, από τον εσωτερικό κανονισμό.

Ο αριθμός εισαγόμενων φοιτητών ορίζεται από τα ΑΕΙ και είναι θέμα διαβούλευσης των Ιδρυμάτων με το Υπουργείο, ενώ δεν μπορεί να υπερβαίνει κατά πολύ της πρότασης του Ιδρύματος (π.χ. 10%). Η πολιτεία μεριμνά για τους φοιτητές που σπουδάζουν σε διαφορετική πόλη από εκείνη της καταγωγής τους. Ο συνολικός αριθμός των μετεγγραφομένων φοιτητών για κοινωνικούς λόγους (ειδικές ανάγκες, ασθένεια, πολύτεκνοι κτλ) δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% των εισαγόμενων.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Σπυρίδων Παυλίδης, Κοσμήτορας της Σ.Θ.Ε.
- Ιωάννης Κρεστένιτης, Πρόεδρος του Ε.Σ.Δ.Ε.Π.
- Μιχαήλ Χρυσανθόπουλος, Πρόεδρος του Τμήματος Φιλολογίας
- Δημήτριος Ναζίρης, Κοσμήτορας της Σχολής Καλών Τεχνών
- Πέτρος Κοΐδης, Καθηγητής της Οδοντιατρικής Σχολής
- Δομνίκη, Ιωαννίδου, εκπρόσωπος του Συλλόγου Ε.Ε.ΔΙ.Π. (I και II) στη Σύγκλητο.

Προτάσεις της Επιτροπής για Θέματα Οικονομικής Διαχείρισης

Εισαγωγή

Το ερώτημα το οποίο τίθεται σήμερα, στο πλαίσιο των περιοριστικών συνθηκών και των σκληρότατων δημοσιονομικών περιορισμών που βιώνει η ελληνική οικονομία, είναι το ακόλουθο: Με ποιες διαδικασίες οικονομικής στήριξης, διαχείρισης και αξιολόγησης της λειτουργίας της ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης μπορεί να εξασφαλισθεί η καλύτερη αξιοποίηση των δημόσιων πόρων και η συνεχής βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών ΑΕΙ σε επίπεδα διεθνώς ανταγωνιστικά, ώστε να συνεχίσει να αποτελεί έναν θεσμό μαζικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, αναγκαίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης ;

Τα στοιχεία της απάντησής μας στο ερώτημα αυτό αρθρώνονται στους πέντε παρακάτω κύριους άξονες:

1. Το πλαίσιο διαχείρισης της χρηματοδότησης με δημόσιους πόρους ,
2. Την ευελιξία και αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης,
3. Τη διαφάνεια στον έλεγχο δαπανών, λειτουργίας & επίτευξης των στόχων,
4. Την ανάπτυξη των ιδίων πόρων και την εξασφάλιση νέων πηγών εσόδων,
5. Τη χρήση νέων οικονομικών – επιχειρηματικών εργαλείων ανάπτυξης.

1. Το πλαίσιο διαχείρισης της χρηματοδότησης με δημόσιους πόρους

Ο τρόπος χρηματοδότησης, όσο και τα κριτήρια κατανομής της μεταξύ των ΑΕΙ δεν παίρνουν επαρκώς υπόψη τις διαφορές μεταξύ τους, τις διαφορετικές τους ανάγκες και τα διαφορετικά τους επιτεύγματα. Το πιο σημαντικό κριτήριο κατανομής του μεγαλύτερου μέρους της δημόσιας χρηματοδότησης μεταξύ των ΑΕΙ συνιστά το ύψος της χρηματοδότησης του προηγούμενου έτους, ανεξάρτητα από τα διαφορετικά επιτεύγματα ή ανάγκες. Προτείνουμε:

- Οι γενικές δαπάνες να καταχωρούνται στον υπό σύνταξη προϋπολογισμό από μηδενική βάση. Δηλαδή, με βάση τις εκάστοτε πραγματικές ανάγκες των ΑΕΙ και όχι μόνον με βάση τα παρελθόντα έτη. Θα μπορεί να λαμβάνεται υπόψη η χρηματοδότηση του παρελθόντος έτους, η οποία όμως θα αναπροσαρμόζεται ανάλογα με κριτήρια και επίτευξη στόχων που είχαν τεθεί, όπως ο αριθμός των φοιτητών, ο αριθμός του προσωπικού, η επίτευξη στόχων που είχαν τεθεί, η αριστεία κλπ.

- Ένα μέρος της δημόσιας χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων να κατανέμεται από την πολιτεία στα ΑΕΙ στη βάση κάποιων δεικτών ποιότητας και επιτευγμάτων τους. Επίσης, θα ήταν χρήσιμο αν η χρηματοδότηση ήταν κατανεμημένη σε π.χ. Εκπαίδευση, Έρευνα, ανάπτυξη υποδομών, Κτιριακά κλπ. Αυτό θα διασφαλίσει ότι όταν γίνονται αυξομειώσεις θα γίνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες και αιτιολογημένα.

- Να προταθούν δείκτες ποιότητας και αποτελεσματικότητας, οι οποίοι θα εξειδικευτούν και εμπλουτιστούν στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο και την αποστολή των ΑΕΙ ώστε να αποτελέσουν έναν αρχικό οδηγό στη διαμόρφωση των κριτηρίων χρηματοδότησης. Οι δείκτες αυτοί θα είναι εργαλεία που θα αναδεικνύουν τις τάσεις προς βελτίωση και θα μεταβάλλονται περιοδικά ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι και οι προτεραιότητες της εθνικής στρατηγικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

- Να θεσμοθετηθεί μια νέα ανεξάρτητη αρχή με αρμοδιότητα τη διαχείριση της χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μπορούμε να υποδείξουμε ότι ανάλογες ανεξάρτητες αρχές έχουν ήδη υιοθετηθεί και από άλλες χώρες με αποδεδειγμένα αποτελεσματικά συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Για παράδειγμα αναφέρουμε την HEFCE (<http://www.hefce.ac.uk/>). Η ανεξάρτητη αρχή θα αναλαμβάνει τη διαπραγμάτευση και υπογραφή των προγραμματικών συμβάσεων με τα ΑΕΙ, τη διαχείριση και κατανομή της χρηματοδότησης στα Ιδρύματα, την κοστολόγηση των υπηρεσιών, την επεξεργασία σχετικών δεικτών και προτύπων, και τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων από τα επιμέρους Ιδρύματα .

2. Η ευελιξία και αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης των ΑΕΙ

Για την ενδυνάμωση της ευελιξίας και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των ΑΕΙ και τον περιορισμό γραφειοκρατικών και χρονοβόρων διαδικασιών, προτείνουμε:

- Να περιέλθει η πλήρης διαχείριση των οικονομικών, συμπεριλαμβανομένης και της μισθοδοσίας, στα ίδια τα Ιδρύματα.

- Το ύψος των μισθών του προσωπικού των Ιδρυμάτων να καθορίζεται από την πολιτεία, ιδιαίτερα ως προς τα ελάχιστα όρια, όπου η πολιτεία χρηματοδοτεί το προσωπικό των Ιδρυμάτων σύμφωνα με τις προγραμματικές συμφωνίες.

- Να περιέλθει στην πλήρη δικαιοδοσία των Ιδρυμάτων η πλήρωση, μεταφορά ή μετατροπή θέσεων και γενικά κάθε θέμα που έχει να κάνει με την πρόσληψη και κατανομή των διαφόρων κατηγοριών προσωπικού. Βέβαια πάντα σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις που θεσπίζει η πολιτεία για όλο το δημόσιο τομέα. Αυτά άλλωστε μπορεί να περιλαμβάνονται και στην Προγραμματική Συμφωνία χρηματοδότησης .

- Τα Ιδρύματα να μπορούν να διαμορφώνουν τη δική τους συμπληρωματική πολιτική, για την παροχή πρόσθετων κινήτρων στο προσωπικό τους και για να προσελκύουν επιστήμονες υψηλού κύρους. Έτσι, τα Ιδρύματα θα μπορούν να αποκτήσουν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της στρατηγικής της ανάπτυξης και της εκπαιδευτικής και ερευνητικής ταυτότητά τους. Κάθε Ίδρυμα θα μπορεί να αποφασίζει και να προγραμματίζει τη στρατηγική ανάπτυξής του και διαμορφώνει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του. Στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας και της αποστολής τους, θα πρέπει λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και της χώρας με την έννοια της εξυπηρέτησης των αναγκών της και των αναπτυξιακών της προτεραιοτήτων.

- Να χρηματοδοτούνται τα ΑΕΙ από την πολιτεία στη βάση προγραμματικών συμφωνιών. Οι προγραμματικές συμβάσεις με την πολιτεία εξελίσσονται σε εργαλείο στρατηγικής ανάπτυξης, ενταγμένης στο πλαίσιο της εθνικής και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη, και την καινοτομία.

- Για την ενθάρρυνση δωρεών/χορηγιών προς τα Ιδρύματα, προτείνεται η απαλλαγή από τη φορολόγησή τους. Η διάθεση των πόρων αυτών θα αποφασίζεται από τα Ιδρύματα και θα εντάσσεται στα πλαίσια της στρατηγικής ανάπτυξης των Ιδρυμάτων και σύμφωνα με την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

3. Η διαφάνεια στον έλεγχο δαπανών, λειτουργίας & επίτευξης των στόχων.

Στο πλαίσιο αυτοδιοικούμενης λειτουργίας των Ιδρυμάτων, η διαφάνεια στον έλεγχο των δαπανών και λειτουργίας της πολιτείας και των ΑΕΙ, οι κανόνες χρηματοδότησης και ο έλεγχος επίτευξης των συμπεφωνημένων στόχων και αποτελεσμάτων καθίσταται καθοριστικό στοιχείο. Προτείνουμε:

- Την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των δημοσίων πόρων από τα ΑΕΙ μέσω της διαφάνειας στη διαδικασία των δαπανών και την αξιολόγηση της λειτουργίας και της επίτευξης των στόχων. Είναι αναγκαία η λειτουργία των ΑΕΙ με υποδειγματική διαφάνεια, ώστε να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της πολιτείας και ολόκληρης της κοινωνίας.
- Να εξαλειφθούν οι θεσμικές αδυναμίες του σημερινού πλαισίου εποπτείας και χρηματοδότησης, οι οποίες εντείνονται επίσης και από τις αδυναμίες των άλλων φορέων της δημόσιας διοίκησης με τους οποίους τα ΑΕΙ συνεργάζονται αναγκαστικά. Για παράδειγμα, τέτοιες θεσμικές αδυναμίες μπορούμε να βρούμε στους κανόνες δημόσιου λογιστικού, στις υπηρεσίες δημοσιονομικού ελέγχου...
- Να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των δαπανών λειτουργίας των Ιδρυμάτων (γενικές δαπάνες, δαπάνες λειτουργίας των Σχολών...). Αντίθετα, οι δαπάνες να πραγματοποιούνται μέσω γενικών διαγωνισμών για το σύνολο των προμηθειών των Ιδρυμάτων. Οι γενικές προμήθειες (φωτοαντιγραφικά, τόνερ, γραφικά...) να γίνονται με ανοικτό διαγωνισμό. Οι προμήθειες των Ιδρυμάτων να πραγματοποιούνται από το μειοδότη με τις αντίστοιχες πιστώσεις των τμημάτων (οικονομίες κλίματος). Για ορισμένες Σχολές ή Τμήματα όπου υπάρχουν ιδιαιτερότητες (ειδικά χημικά, αντιδραστήρια, μηχανήματα, ανταλλακτικά, επισκευές που είναι πολύ εξειδικευμένες), αυτό ενδεχομένως δεν είναι εφικτό και θα πρέπει να βρεθεί άλλη λύση.
- Να δημιουργηθεί σε κάθε Ίδρυμα μια υπηρεσία που θα διαπραγματεύεται με τους προμηθευτές τις πάσης φύσεως προμήθειες, θα καταρτίζει ετήσιο κατάλογο προμηθευτών για τα γενικά είδη, θα διενεργεί τους διαγωνισμούς (πρόχειρους, διεθνείς κλπ) , και μέσω της οποίας θα γίνονται οι προμήθειες. Η σημερινή υπηρεσία προμηθειών περιορίζεται στις δημόσιες επενδύσεις, μεγάλα όργανα κλπ.
- Να συσταθεί σε κάθε Ίδρυμα μια ανεξάρτητη επιτροπή ταυτοποίησης των προμηθειών που πραγματοποιούνται και αυτών που πραγματικά υπάρχουν στους χώρους των εργαστηρίων, σπουδαστηρίων κλπ (εσωτερικός έλεγχος).

4. Η εξασφάλιση εσόδων με την ανάπτυξη των ιδίων πόρων των Ιδρυμάτων

Για την εξασφάλιση και άλλων πηγών εσόδων με την ανάπτυξη των ιδίων πόρων των Ιδρυμάτων, προτείνουμε:

- Την επανεξέταση των εσόδων από τα πανεπιστημιακά εργαστήρια (Ιατρική, Πολυτεχνείο, Κτηνιατρική, Γεωπονία, κλπ.) όπως και από την εκτός Ιδρύματος δραστηριότητα των μελών ΔΕΠ.
- Να γίνεται παρακράτηση ποσοστού υπέρ του Ιδρύματος, με απόφαση της Συγκλήτου και όλα τα «έσοδα» πρέπει σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία να περνούν μέσα από την Επιτροπή Ερευνών.
- Τη χρηματοδότηση προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, με διεθνή χαρακτήρα και εμβέλεια, και σε άλλη γλώσσα, ώστε να προσελκύουν φοιτητές και προσωπικό από άλλες χώρες.
- Τη χρηματοδότηση κοινών μεταπτυχιακών προγραμμάτων με Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα του εξωτερικού σε τομείς στους οποίους η Ελλάδα διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα.
- Τη θεσμοθέτηση βραβείων με στόχο την ανάδειξη νέων επιστημόνων με διεθνή αναγνώριση και προβολή
- Τη θεσμοθέτηση της δυνατότητας χορηγίας Εδρών, με βάση τις προδιαγραφές που θέτουν τα Ιδρύματα.

- Την ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων στα πλαίσια του θεσμού της «Διά Βίου Μάθησης».
- 5. Η χρήση νέων οικονομικών – επιχειρηματικών εργαλείων ανάπτυξης

Τέλος προτείνουμε επίσης και τη χρήση νέων οικονομικών – επιχειρηματικών εργαλείων για την αξιοποίηση όλων των πόρων του Ιδρύματος, όπως :

- Την οικονομική αξιοποίηση (μετά από σχετική νομοθετική ρύθμιση) των κληροδοτημάτων των Ιδρυμάτων.
- Την απαλλαγή των προμηθειών των Ιδρυμάτων από τους πάσης φύσεως φόρους και άλλες επιβαρύνσεις υπέρ των Δημόσιων Οργανισμών (π.χ. ΦΠΑ, κρατήσεις κλπ.). Αυτό συμβαίνει στις περισσότερες χώρες διότι επιβαρύνει οικονομικά υπέρμετρα τα Ιδρύματα.
- Την απαλλαγή των υποτροφιών και των υποτρόφων κάθε κατηγορίας από την φορολόγηση, κρατήσεις υπέρ του Δημοσίου, ΦΠΑ, κλπ,. Σήμερα παρόλο που οι υποτροφίες αυτές είναι και λίγες και πενιχρές υπόκεινται σε φορολόγηση. Η απώλεια εσόδων για το κράτος θα είναι ελάχιστη.
- Την απαλλαγή των αμοιβών από κρατήσεις υπέρ του Δημοσίου, ΦΠΑ, κλπ, των μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών από ερευνητικά προγράμματα.
- Τη θεσμοθέτηση φοιτητικών δανείων και μηχανισμών στήριξης κατά τα πρότυπα άλλων χωρών, ώστε οι φοιτητές να παραμένουν στο ίδρυμα που εισήχθησαν για να αντιμετωπιστεί έτσι και το θέμα των μεταγραφών που επιβαρύνει υπέρμετρα τα κεντρικά Ιδρύματα. Γνωρίζοντας ότι μπορούν να μεταγραφούν, πολλοί υποψήφιοι δηλώνουν περιφερειακά ιδρύματα στερώντας έτσι τις αντίστοιχες θέσεις από υποψήφιους που πραγματικά θα έμεναν στο περιφερειακό ίδρυμα.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Μωυσής Σιδηρόπουλος, Πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών
- Μηνάς Αρσενάκης, Πρόεδρος του Τμήματος Βιολογίας
- Αχιλλέας Παπουτσής, Πρόεδρος του Τμήματος Χημείας
- Ιωάννης Ανανιάδης, αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών.

ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Ορισμός χώρων έρευνας

- Τα Πανεπιστήμια αποτελούν χώρους αυτοτελούς έρευνας και διδασκαλίας, στηριζόμενα στις αρχές της αριστείας και της διασφάλισης της προσβασιμότητας. Το κράτος πρέπει να εγγυάται τη συντήρηση και την ανανέωση του υπάρχοντος εξοπλισμού, την επέκταση των εγκαταστάσεων και ταυτόχρονα τη διασφάλιση της μέγιστης προσβασιμότητας σ' αυτές.
- Πιστοποιημένα ερευνητικά εργαστήρια αποτελούν χώρους έρευνας, και το Πανεπιστήμιο πρέπει να ενισχύσει δράσεις πιστοποίησης των εργαστηρίων.
- Οργανωμένες ερευνητικές δραστηριότητες εκπονούνται και σε εργαστήρια, σπουδαστήρια και κλινικές, εντός και εκτός του Πανεπιστημίου.
- Η Πολιτεία, οφείλει και πρέπει να στηρίξει τη θεσμοθέτηση και δημιουργία Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων, διασφαλίζοντας έτσι, αφ' ενός τη διεπιστημονική έρευνα, αφ' ετέρου τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων, του εξοπλισμού και του ανθρώπινου δυναμικού.

2. Στόχοι έρευνας

- Η βασική έρευνα -η οποία χρηματοδοτείται ελάχιστα από εθνικούς ή άλλους πόρους- αποτελεί ιδιαίτερη στρατηγική επιλογή του Πανεπιστημίου, αναγνωρίζοντας έτσι τη σπουδαιότητά της στην ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας του μέλλοντος.
- Ο συνδυασμός βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, καθώς και έρευνας ανάπτυξης, αποτελεί επίσης στρατηγική επιλογή, ιδιαίτερα στα Πανεπιστήμια.
- Τα Πανεπιστήμια, ως κατ' εξοχήν χώροι όπου δραστηριοποιούνται επιστήμονες και ερευνητές από πολλαπλά γνωστικά αντικείμενα, αποτελούν χώρους καινοτομίας και διεπιστημονικότητας.

- Στα θέματα της έρευνας θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και η εναρμόνισή της με εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς στόχους αιχμής.

3. Χρηματοδότηση της έρευνας

- Η απρόσκοπτη διεξαγωγή της έρευνας απαιτεί και σταθερή χρηματοδότηση η οποία πρέπει να προέρχεται από εθνικούς, καθώς και ευρωπαϊκούς και διεθνείς πόρους. Σκόπιμο είναι η εθνική χρηματοδότηση για την έρευνα να προέρχεται από μόνιμους πόρους (π.χ. ΟΠΑΠ, ΑΕΠ, κλπ).
- Πόροι από ιδιωτικούς φορείς θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέσο χρηματοδότησης της έρευνας, πάντοτε στα πλαίσια του ισχύοντος κώδικα δεοντολογίας.
- Μέρος της χρηματοδότησης μπορεί να προέρχεται από τους πόρους των Επιτροπών Ερευνών. Για το λόγο αυτό, επιβάλλεται να διασφαλιστεί η αυτονομία και η ευελιξία των ΕΛΚΕ στη διαχείριση των πόρων τους και το νομικό τους καθεστώς.

4. Συνεργασία με άλλα ερευνητικά κέντρα

- Το Πανεπιστήμιο καλωσορίζει τη δυνατότητα συνεργασίας με ερευνητικά κέντρα. Οι επιμέρους συνεργασίες θα πρέπει να βασίζονται σε όρους ισότητας και αμοιβαιότητας και να εγκρίνονται από τα Τμήματα. Καταξιωμένο ερευνητικό προσωπικό άλλων ερευνητικών κέντρων θα μπορεί να συμμετέχει σε συμβουλευτικές και εξεταστικές επιτροπές.

5. Διάχυση της έρευνας και διασύνδεση με την κοινωνία και την παραγωγή

- Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στη μεταφορά τεχνογνωσίας, την επιβράβευση και τη σύνδεση της έρευνας με την κοινωνία, τους κοινωνικούς εταίρους (βιομηχανία και εμπόριο) και την πολιτεία. Οι δράσεις αυτές, που υποστηρίζονται ήδη από υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, διασφαλίζουν την αμφίδρομη σχέση Πανεπιστημίου και κοινωνίας και πρέπει να ενισχυθούν. Επιπρόσθετα η ενασχόληση των νέων ερευνητών με ερευνητικά ζητήματα συμβάλει στην παραγωγή νέου αξιόλογου στελεχιακού δυναμικού με κριτική σκέψη και σαφώς βελτιωμένες δυνατότητες.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Θεόδωρος Καρακώστας, Καθηγητής του Τμήματος Γεωλογίας
- Ιωάννης Αντωνίου, Καθηγητής του Τμήματος Μαθηματικών
- Νικόλαος Μισοπολινός, αναπληρωτής Πρόεδρος της Γεωπονικής Σχολής
- Κωνσταντίνος Κωτσάκης, Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας
- Κυριαζής Πιτιλάκης, Καθηγητής του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών.